

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№12

2025
dekabr

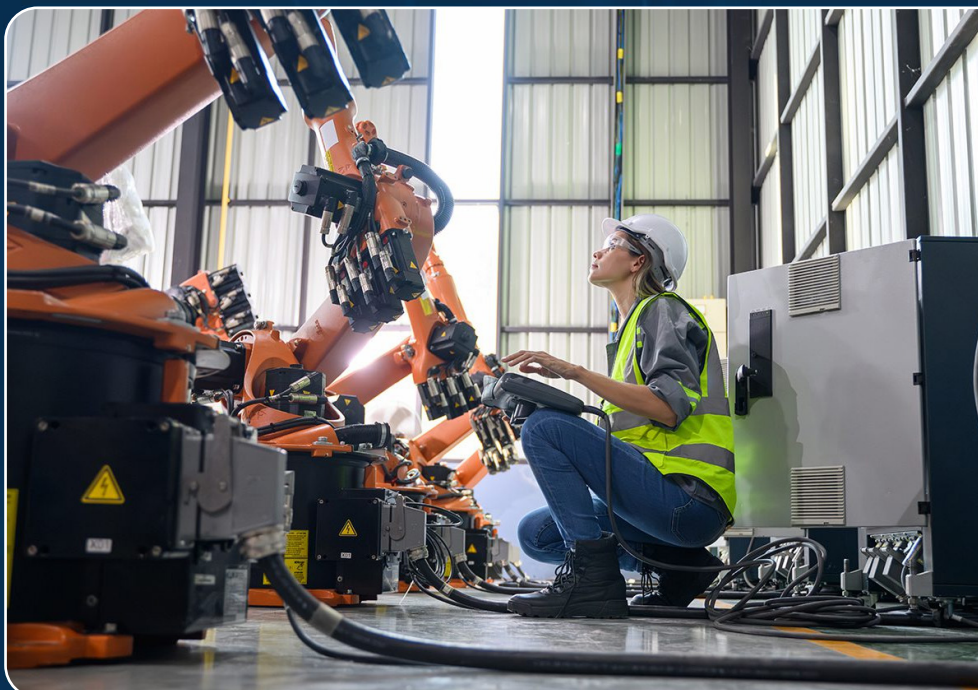

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari

08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 970 sahifa.
2025-yil, dekabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

RASMIY RIVOJLANISH YORDAMI (OFFICIAL DEVELOPMENT ASSISTANCE, ODA) ORQALI O'ZBEKISTONDA DAVLAT MOLIYASINI BOSHQARISH (PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT, PFM) TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	24
Pulatov Dilshod Haqberdiyevich, Ulug'ova Maftunabonu To'lginovna	
INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LEADING WHEAT-PRODUCING COUNTRIES.....	28
Turayeva Gulizahro	
BLOKCHEYN TIZIMLARI UCHUN XESH FUNKSIYALARNI TANLASH MEZONLARI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	32
Abduraximov Baxtiyor, Allanov Orif, Turdibekov Baxtiyor	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA KICHIK KORXONALARDA ISHLAB CHIQARISHNI SAMARALI TASHKIL ETISH MODELLARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	39
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
ISSIQLIK AKKUMULYATORINING RAZRYADLANISH JARAYONIDA SUYUQLIK QATLAMLARIDA HARORAT TAQSIMLANISHINING BIR O'LCHOVLI MODEL	43
B.A. Hikmatov, M.S. Mirzayev	
ISLOM MOLIYASI TAMOIYILLARI ASOSIDA YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH IMKONIYATLARI.....	49
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	
ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ СИСТЕМ В ОБУЧЕНИИ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ИНФОРМАЦИОННЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ.....	54
Даниярова Улбосын Куатбаевна	
YANGI TURDAGI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARI KO'RSATKICHLARINI KOMPLEKS BAHOLASH	58
Ergasheva Rashida Abdug'aniyevna	
HALQALI YIGIRISH MASHINASIDA BURAM UCHBURCHAGINING IP UZILISHIGA BOG'LIQLIGINI TADQIQI.....	62
Soliyev Azizbek Kamoldinovich	
НОВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТУРИЗМА 2030: СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ И РЕКОМЕНДАЦИИ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	69
Голышева Елена Вячеславовна	
STRATEGIK JARAYONNING MODELLARI	76
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
МАТЕМАТИЧЕСКИЕ МОДЕЛИ ОЦЕНКИ СТОИМОСТИ КВАРТИР В МНОГОЭТАЖНЫХ ДОМАХ.....	81
Уринов Адхамжон Акбарович	
MATERIALLARNI MURAKKAB YASSI TRAEKTORIYALAR BO'YICHA DEFORMASIYALANTIRISHDA PLASTIK DEFORMASIYALANISH JARAYONLARI	88
A.Xakimov, X.Xakimov	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI.....	95
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH CHORA-TADBIRLARINING KETMA KETLIGI	102
Xusanova Maloxat Mengnorovna	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA LOGISTIKA XARAJATLARI TAHLILI	107
Saidova Kamola Xoshimovna	

OZIQ-OVQAT SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISHNING METODOLOGIK YONDASHUVLARI	111
Tleuv Niyetulla Raxmanovich	
YUQORI MUSTAHKAM KOMPOZIT ARMATURALARDAN FOYDALANILGAN TEMIRBETON KONSTRUKSIYALARNING YUK KO'TARUVCHANLIGI VA UZOQ MUDDATLI DEFORMATSIYALARINI BAHOLASH	114
Mamajanova Odina Alisher qizi	
KORXONALARDA DAROMADLILIK KO'RSATKICHLARINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI	119
Farog'at Xo'jabekova, Eshankulova Nafisa Komiljon qizi	
TEMIR YO'L INFRATUZILMASIDA YASHIL IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI QO'LLASH: CSR, ESG VA PRI ASOSIDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASINI SHAKLLANTIRISH	124
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	
THE ROLE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN OPTIMIZING MARKETING AND EDUCATIONAL PROCESSES IN HIGHER EDUCATION	128
Sadikov Shoxrux Shuhratovich	
BANK FAOLIYATIDA "YASHIL" MOLIYAVIY VOSITALARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	133
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN LOYIHALARNI ISLOM MOLIYA INSTRUMENTLARI ORQALI MOLIYALASHTIRISH YO'LLARI	139
Xaitov Shaxzod Sharipboyevich	
BOSHQARUV PSIXOLOGIYASIGA DOIR MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI	145
Aripov Oybek Abdullayevich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA INNOVATSIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARALARI	150
Karimov Nodirbek	
УТИЛИЗАЦИЯ ПОБОЧНЫХ ПРОДУКТОВ ПЕРЕРАБОТКИ ХЛОПКА ДЛЯ СИНТЕЗА АНТИКОРРОЗИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ПОКРЫТИЙ.....	155
Ситмуратов Тулкинбек Сабирбаевич, Баходиров Худайберган Баходир угли	
SANOAT KORXONALARIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	163
Ergashev Muhibbek Aslam o'g'li	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATIDA XORIJIY INVESTITSİYALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	168
Nazarova A.N.	
АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА РАСЧЁТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ СОТРУДНИКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	172
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
BLOCKCHIAN, IOT (INTERNET OF THINGS) NING IQTISODIY SOHALARDA QO'LLANISHI	178
Avazov Ergash Xidirberdiyevich	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSİYALARNI MOLIYAVIY BOSHQARISHNING JORIY HOLATI VA EKONOMETRIK TAHLILLAR ASOSIDA KELGUSI YILLAR PROGNOZI.....	182
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
QISHLOQ XO'JALIGI KLASSTERLARI MOLIYAVIY HOLATINING NAZARIY JIHATLARI	190
Dildora Yuldasheva	
TURIZM SOHASIDA TRANSPORT XIZMATLARINING HOLATI	194
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
MAHALLA BUDJETI VA SOLIQLARNING YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	200
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	

BUDJET TASHKILOTLARIDA QURILISH-TA'MIRLASH XARAJATLARI HISOBINING USLUBIY JIHATLARI.....	206
<i>Azizova Zilola Lochinovna</i>	
KOSHI – BUNYAKOVSKIY – SHVARS INTEGRAL TENGSIZLIGI VA UNING IQTISODIYOTDAGI ROLI.....	212
<i>Saipnazarov Shaylovbek Aktamovich</i>	
ИНТЕГРАЦИЯ ПРИНЦИПОВ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ СЕКТОР УЗБЕКИСТАНА: ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ПЕРЕРАБОТКА БИОМАССЫ И СТРАТЕГИИ СОКРАЩЕНИЯ ПОСТУБОРОЧНЫХ ПОТЕРЬ	219
<i>Эгамбердиев Хумоюн Хамрокулович</i>	
HOVUZ BALIQCHILIGI XO'JALIKLARIDA REJALASHTIRISHNING MUDDATLARI VA BOSQICHLARI	227
<i>Dosmuratova Shaxista Kengashovna, Menglikulov Bakhtiyor Yusupovich</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA KICHIK BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	233
<i>Ergashev Jamshid Jamoliddinovich</i>	
KON-METALLURGIYA KORXONALARINING KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMIDA KPINING O'RNI VA AHAMIYATI.....	237
<i>Ergashov Botirjon Ergashovich</i>	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	245
<i>Ahmadjanov Ilyosbek</i>	
ACCELERATING SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN RURAL AREAS THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES: A COMPREHENSIVE ANALYSIS	250
<i>O.Q. Xudayberdiyeva, Z.B. Negmatullayeva</i>	
ISSIQXONALARDAN FOYDALANISHNING OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGIGA TA'SIRI BO'YICHA MUAMMONI ASOSLASH VA UNING MILLIY MANFAATLARGA ALOQADORLIGINI ANIQLASH	256
<i>Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li</i>	
NAMANGAN VILOYATIDA DON MAHSULOTLARI NARXLARINI SHAKLLANTIRISHDA BOZOR TAJRIBASI	260
<i>Bahriddinov Jahongirbek Ravshanjon o'g'li</i>	
RAQAMLI IQTISODIYOTGA O'TISHNING JAHON TAJRIBASI: MUAMMO VA ISTIQBOL	264
<i>Mamadaliyev Akmaljon</i>	
ПОВЫШЕНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ЗНАЧИМОСТИ НАЛОГОВ В НОВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ.....	269
<i>Зайналов Джахонгир Расулович</i>	
FARG'ONA VODIYSIDA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY XUSUSIYATLARI	274
<i>Murodxiyeva Feruza Majidovna</i>	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI.....	280
<i>Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna</i>	
LABOR MIGRATION IN UZBEKISTAN: SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS	285
<i>Razakova Barno Sayfiyeva</i>	
U-NET BASED POLYP SEGMENTATION ON KVASIR-SEG DATASET: PERFORMANCE EVALUATION AND COMPARISON WITH STATE-OF-THE-ART METHODS	289
<i>Mukhriddin Arabboev, Shohruh Begmatov, Sukhrob Bobojanov</i>	

IQTISODIYOT TARMOQLARI VA SOHALARI RIVOJLANISHIDA SUN'IIY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MASALALARI	300
Davletov Islambek Xalikovich, Normirzayev Ulmasjon Muzaffarjon o'g'li	
IQTISODIYOTDA SAMARALI RAQOBAT MUHITINI SHAKLLANTIRISH SHART-SHAROITLARI VA OMILLARI	304
Karimova Iroda Abdusattarovna	
"MENING MAKTABIM" LOYIHASINI OMMALASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI	311
Dilshod Pulatov, Xamidaxon Akbarova, Dildora Mirzayeva	
ISSUES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EDUCATION MARKET	320
Inomiddin Imomov	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДА ОЦЕНКИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ С УЧЕТОМ СТЕПЕНИ НОВИЗНЫ И ЭФФЕКТОВ	324
Алиева Эльнара Аметовна	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦИФРОВЫХ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМУ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ	331
Назарова Гулчехра Нурмуханбетовна	
ECONOMIC GROWTH: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECT	336
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
AGROKLASTERDAGI XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR O'RTASIDAGI O'ZARO ALOQALAR MEKANIZMINING BUGUNGI HOLATI	342
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
SIMSIZ ALOQA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA TEMIR YO'L STANSIYALARIDA POYEZDLAR HARAKATINI TASHKIL ETISH	350
Jonikulov Egamberdi Shavkat o'g'li	
GENDER SIYOSATI VA DEMOGRAFIK O'SISHNING INSON KAPITALIGA TA'SIRI	357
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
СОСТОЯНИЕ ВИТАМИННО-МИНЕРАЛЬНОГО ОБМЕНА (ВИТАМИН D, КАЛЬЦИЙ, МАГНИЙ, ФОСФОР) У ДЕТЕЙ РАННЕГО ВОЗРАСТА С ОСТРОЙ ПНЕВМОНИЕЙ НА ФОНЕ ВЕГЕТАТИВНЫХ ДИСФУНКЦИЙ	364
Абдурахмонов Жасур Нематович, Шарипова Олия Аскаровна, Бахронов Шерзод Самиевич	
YASHIL IQTISODIYOTNING MOHIYATI VA TARKIBIY TUZILISHI	373
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОЦЕНКИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ АО ХУДУДГАЗТАЪМИНОТ	377
Хусанов Дурбек Нишанович	
ТЕМИР YO'L TRANSPORTIDA NAZORAT GABARIT QURILMALARINING ZAMONAVIY HOLATI, TAHLILI VA HARAKAT TAKRIBI GABARITLARINI ANIQLASH USULINI TAKOMILLASHTIRISH	384
Xidirov Erkin Irgashovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA SUV RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA SAMARALI TAQSIMLASHDA RIVOJLANGAN XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARI	391
Amanbaev Amanali Ortazbaevich	
GLOBAL DARAJADA FAOLIYAT YURITADIGAN BRONLASH TIZIMLARINING ILG'OR XORIY TAJRIBALARI	396
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISHNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARI	403
Akmal Shodiyev	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRUVCHI KORXONALARDA LIZING MUNOSABATLARI HISOBİ	408
Inamov Abdusalom Muhamadovich, Inomov Sardor Abdusalomovich, Inomov Hasanboy Abdusalom o'g'li	

O'TKIR BRONXOLIT BILAN KASALLANGAN BOLALARDA KATAMNEZNING EKOLOGIK OMILLAR TA'SIRIDA UZIGA XOS KECHISHI.....	412
Azimova Kamola Talatovna	
THEORETICAL ASPECTS OF STUDYING CONCEPTS RELATED TO YOUTH TOURISM	416
Norboyev Allayor Ismoilovich, Mansurova Zebuniso Abdurashidovna	
THE ESSENTIAL STRATEGIES WAYS OF SERICULTURE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	420
Khojimatov Ravshanbek Rasuljonovich	
BLENDED LEARNING PLATFORMASI KANSEPSIYASI, ARXITEKTURASI VA FUNKSIONAL TUZILMASI.....	425
Qobulova Madina Tuxbatillo qizi, Mirzaaxmedov Muxammadbobur Karimberdiyevich	
ASALARICHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA FAROVONLIGIGA TA'SIRI: IQTISODIY TAHLIL VA EKONOMETRIK BAHOLASH	430
Kuanishbay Berdimuratov	
MARKETING EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHGA OID XORIJIY YONDASHUVLAR TAHLILI	434
Sobirov Azizbek Avazbekovich	
УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ОРГАНИЗАЦИИ	443
Бабахонов Бабуржон Шухрат угли	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIGA SOLIQ IMTIYOZLARINI QO'LLASH MASALALARI.....	449
Ibroximov Muxammadjon Abdullajanovich	
QISHLOQ XO'JALIGIDA LOGISTIKA BOSHQARUVINING RAQAMLI MODEL VA UNING SAMARADORLIGI	453
Olimova Bahora Shuxratovna	
СУЩНОСТЬ И ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОДЕРЖАНИЕ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	463
Муминходжаева Дилноза Рамизовна	
ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ НА ОСНОВЕ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И АНАЛИТИЧЕСКИХ ПЛАТФОРМ	468
Дурманов Акмал Шаймарданович	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫМ РАЗВИТИЕМ СОЦИАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: ВЫЗОВЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РЕФОРМ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА.....	477
Холмуратов Джахонгир Салимбек угли	
O'ZBEKISTONDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI.....	483
Yuldashev Erkin Xusanovich	
MINTAQAVIY INVESTITSIYA-INNOVASION JARAYONLARGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	489
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
AGROKLAFTERLARDA ICHKI SOTISH JARAYONIDA TRANSFERT BAHOLARNI BELGILASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH	495
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
INTERNATIONAL EXPERIENCE IN THE DEVELOPMENT OF MICE TOURISM AND ITS ADAPTATION TO THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	501
Ilkhomova Gulnoza Zayniddin kizi	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRT LARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH.....	507
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI VA ULARNING IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI	512
Umarova Munira Muxitdinovna	

JINDA ARRALI SILINDR TISHLARIDAN TOLANI AJRATISH JARAYONINI HAVO OQIMI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRUVCHI ENERGIYA TEJAMKOR QURILMANI MODELLASHTIRISH.....	516
Mirzakarimov Mirsharofiddin Mirzaabdurahimovich	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI TOMONIDAN ISHLAB CHIQUARILGAN MAHSULOTLARNI XORIJGA EKSPORT QILISH MEKANIZMLARI	524
Matkarimov Anvar Tajimatovich	
MUHANDISLIK KONSTRUKSIYALARIDA MURAKKAB SIRTLARNI CHIZMA GEOMETRIYA YORDAMIDA TAHLIL QILISH	528
Qutbtiddinov Hikmatillo Qudratillo o'g'li	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINI SOLIQ NAZORATINI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	533
Ismailov Bobir Salomovich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA KAPITAL QO'YILMALAR XUSUSIYATLARI VA ULAR AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH	540
Baxriyev Muxiddin Sheraliyevich	
QISHLOQ XO'JALIK KORXONALARIDA ASOSIY VOSITALAR VA ULAR BUXGALTERIYA HISOBINING XUSUSIYATLARI.....	545
Fayzullayev Murodjon Nematulayevich	
O'ZBEKISTONDA KLASSTER IQTISODIYOTI: INVESTITSİYALAR, EKSPORT VA SANOAT ISHLAB CHIQUARISHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI (2022-2024-YILLAR KESIMIDA).....	550
O'rinboyev Ulug'bek Otabekovich, Jabbarov Majidbek Erzodovich, Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
GLOBAL YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA EKOLOGIK, IJTIMOY-IQTISODIY OMILLARNING TAHLILI	556
M.M.Muminova	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA SMART TURIZM SHAROITIDA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON ISTIQBOLLARI	565
Najmidinov Azizbek Bahrom o'g'li	
ТЕКУЩИЕ УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ, СВЯЗАННЫЕ С МИГРАЦИОННЫМИ КРИЗИСАМИ	571
Бегматов Хусанбек	
ELEKTRON TIJORAT SEKTORI UCHUN ONLAYN REKLAMA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	575
Rajabova Dilbar Ixtiyor qizi	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O'ZBEKISTON MEVA-SABZAVOTCHILIK SOHASIDA MAHSULOT YETISHTIRISHDAN TORTIB UNI BOZORGA CHIQUARISHGACHA BO'LGAN JARAYONDA NEYROMARKETING TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING NAZARIY VA AMALIY JIHATLARI	582
Sadiy Shukrillo Asatillo o'g'li	
YOSH TADBIRKORLAR FAOLIYATIDA INNOVATSION G'OYALARNING AMALIY AHAMIYATI	590
Ergashev Oybek Xaydaraliyevich	
ТЕХНОЛОГИЯ НЕТРАДИЦИОННОГО СБАЛАНСИРОВАННОГО КОМБИКОРМА, С ОБОГАЩЕННЫМ БЕЛКОМ И ФЕРМЕНТАМИ СОСТАВОМ ИЗ ГРИБКА PLEUROTUS OSTREATUS.....	594
Ниезов Хусан Ниез угли	
MINTAQAVIY RIVOJLANISH INDIKATOR TIZIMINING AHAMIYATI	601
Turdiyev Ulug'bek Qayumovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA EKSPORTNI RAG'BATLANTIRISH BO'YICHA DAVLAT SIYOSATI	608
Abdug'aniyev Murodjon Shavkat o'g'li	
TO'QIMACHILIK KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BOSHQARISH JARAYONI VA TIZIMI	612
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	

SPORT SANOATINING INNOVATSION RIVOJLANISHIGA OID XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI.....	616
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
MARKAZLASHTIRILGAN DISPATCHERLIK TIZIMIDA POEZDLAR HARAKATI XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA AVTOMATLAR NAZARIYASIGA ASOSLANGAN INTEGRATSIYALASHGAN MATEMATIK MODEL.....	620
Muhiddinov Obidjon Omonjon o'g'li	
ПРОЦЕНТНЫЙ РИСК ПО КРЕДИТАМ: АНАЛИЗ, ОЦЕНКА И УПРАВЛЕНИЕ.....	627
Абдуллаев Шахобиддин Шамсиддинович	
REDUCTION OF GREENHOUSE GAS EMISSIONS: EMISSION QUOTAS OR MANDATORY CONTROL TECHNOLOGIES	633
Bobonov Doston Abdumo'min o'g'li, Qozoqboyev Jasur Abduvali o'g'li	
AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA).....	637
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
ПОЛУЧЕНИЕ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОГО ЦЕМЕНТА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ.....	643
Арипова Мастура Хикматовна, Ташбаев Джахангир Назим угли	
МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ГОРЕЛОК И ИССЛЕДОВАНИЕ ИХ ТЕПЛОВОЙ НАГРУЗКИ	652
Ражабов Азамат Тоирович	
QISHLOQ XO'JALIK TEXNIKALARI MARKETINGI VA UNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI.....	658
Xolmirzayev Bobur Mansurovich	
ПРИМЕНЕНИЕ СУБСИДИАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ АНКРОТСТВА: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ВОЗМОЖНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	663
Хамзина Динара Рашатовна	
YASHIL REKREATSION TURIZM KONSEPSIYASINI JORIY ETISHNING ILMIY-AMALIY JIHATLARI.....	669
Baxriyeva Zarina Nasimovna	
KORXONALARDA DIVERSIFIKATSIYA SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA IQTISODIY MEKANIZMLARINING O'RNI	672
Mirzarayimova Feruza Zokirjon qizi, Levakov Izzatulla Nematillayevich	
QALINLIGI 2 MM BO'LGAN TASMALI LISTLARNI SOVUQ HOLATDA PROKATLASH TEXNOLOGIK JARAYONINI ISHLAB CHIQISH	679
Yusupov Abdulaziz Abdullajanovich, Saydumarov Botir Muradovich, Arslonov Asadbek G'aybulla o'g'li	
HUDUDIIY TARMOQLANGAN AVTOMOBIL YO'LLARI MUHANDISLIK INSHOOTLARI KOMPLEKSINI LOYIHALASH VA QURISH JARAYONLARINI MODELLASHTIRISH.....	682
Zikrayev Akmaljon Alimovich	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATIDA DAROMADLARNI OSHIRISH YO'LLARI.....	688
Ostonaqulova Gulchehraxon Muhammadyoqub qizi	
"MIKROSIMULYATSION MODELLAR" VA ULAR YORDAMIDA IQTISODIY SIYOSATGA OID QARORLARNING TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIGA TA'SIRINI BAHOLASHDAGI AHAMIYATI.....	694
Mualliflar Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Raxmonov Doniyor Ixtiyorjon o'g'li, Ortiqova Niginabonu Alisher qizi, Raxmonov Jo'rabek Hamroyevich	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI TUZILMAVIY KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA TAMOIYILLARI.....	702
Jabborov Elbek Erkin o'g'li	
MOLIYAVIY REJALASHTIRISH VA TARTIBGA SOLISH	707
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	

SMART SOATLAR YORDAMIDA BEMORLAR SALOMATLIGINI NAZORAT QILISH.....	712
Alimqulov Nurmuhammad Muqumjon o'g'li, Eraliyev Humoyun Ma'mirjon o'g'li, Madaminova Mahliyo Bahodirjon qizi	
PENSIYA JAMG'ARMASI FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHDA DAVLATNING ROLI	718
Sherjonov Doniyor Sapparbayevich	
TOG'-KON SANOATI KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH IMKONIYATLARINI BAHOLASH.....	722
Karimov Ma'ruf Ixtiyorovich	
MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA ISLOM MOLIVASINING AHAMIYATI	726
Sultonov Baxtiyor Baxodirovich	
UCH FAZALI IKKI CHULG'AMLI MOYLI TRANSFORMATORLARNING ISSIQLIK HISOBINI MODELLASHTIRISH VA TADQIQ QILISH	731
Taniyev Mirzoxid Xurramovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Omonboyev Dilrux Nuraddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY ZONALARNING RIVOJLANISHI BOSQICHLARI	736
Mamadiyev Elyor Akmalovich, Sharipov K. A.	
MOLIYAVIY INKLYUZIYANING IJTIMOIIY TABAQALANISHGA TA'SIRINING NAZARIY JIHATLARI.....	740
Adashaliyev Baxtiyorjon Valisher o'g'li	
ВОПРОСЫ ТРАНСФОРМАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ К МЕЖДУНАРОДНЫМ СТАНДАРТАМ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЁТА	746
Муҳидинов Аюббек Нуритдинович	
РОЛЬ КОЛЛЕКТОРНО-ДРЕНАЖНЫХ СИСТЕМ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	753
Жангабаев Данияр Мансурович, Хожамуратова Роза Тажимуратовна	
ASSESSMENT OF ESG INDICES OF PRESTIGIOUS HOTELS IN UZBEKISTAN	759
Saidova Madina Xayrullo qizi	
FISKAL SIYOSATDA MAHALLIY BUDJETLAR MUSTAQILLIGINI OSHIRISHNING MOLIYAVIY INSTRUMENTLARI	765
Muxitdinov Sidikxo'ja Akobirxo'ja o'g'li	
TRANSFORMATSIYALASH JARAYONIDA TIJORAT BANKLARI KREDITLASH AMALIYOTINING XORIIY TAJRIBASI.....	771
Jabbarov Nodir Umirovich	
AKSIZ SOLINISHNING IJTIMOIIY-IQTISODIY TA'SIRI	775
Abdulxayeva Shaxnoza Muxammadiyevna	
O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	781
Shavkat Djumaniyazov	
EKISHDA CHIGITNI BIR XIL TARQATISH VA OPTIMALLASHTIRISH USULLARI.....	787
Imomov Shavkat Jaxonovich, Nuritov Ikrom Rajabovich, Babamuradov Anvar Baxtiyorovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA KOMPLEKS IQTISODIY TAHLIL TIZIMINI JORIY ETISH	790
Akbarov Akramjon Ibroximjonovich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTYERIYA HISOB VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	793
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
INTELLIGENT SYSTEM FOR MONITORING AND MANAGEMENT OF THE VEGETABLE OIL REFINING PROCESS	798
Ortiqov Elbek Elmirza o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KREATIV INDUSTRIYA VA EVENT-MENEJMENTNING HUQUQIY-ME'YORIY ASOSLARI.....	806
Shaxabatdin Maxamatdinov Isak uli	

РОЛЬ И РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И КИТАЕМ.....	812
Wang Jianhong, Норов Улугбек Ирискулович	
FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA YORDAMCHI ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARI HISOBI VA YORDAMCHI MAHSULOTLAR TANNARXINI ANIQLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	816
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING ASOSIY IQTISODIY KO'RSATKICHLARINI STRATEGIK BOSHQARUV HISOBI DOIRASIDA SHAKLLANTIRISH VA ULARNING HOLATINI TAHLIL QILISH	821
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
К ВОПРОСУ РАСЧЕТА МОЩНОСТИ, НЕОБХОДИМОЙ ДЛЯ РАЗОГРЕВА КРОМОК ТРУБНОЙ ЗАГОТОВКИ ДО ТЕМПЕРАТУРЫ СВАРКИ	825
Заиркулов Элёр Ёкубжон ўғли	
TEKNOLOGIK JARAYONLARNI BOSHQARISHNING AVTOMATLASHTIRILGAN TIZIMLARI	830
Bekishev Allabergen Yergashevich, Hamadulloyev Diyorbek Hasanboy o'g'li	
ESG (ENVIRONMENTAL, SOCIAL AND GOVERNANCE) TAMOYILLARINING IQTISODIY RIVOJLANISH VA KORPORATIV FAOLIYATGA TA'SIRI: MAKRO VA MIKRO DARAJADAGI TAHLIL	834
Murtozayev Sardorbek Abdijalil o'g'li	
TESTING THE STATISTICAL SIGNIFICANCE OF DYNAMIC MODELS IN ECONOMICS	838
Muradov Rustamjon Sobitkhonovich	
REAL IQTISODIY DAVRLAR NAZARIYASI VA UNDAN MAKROIQTISODIY TADQIQOTLARDA FOYDALANISH.....	843
Rustamov Narzillo Istamovich	
РАСЧЕТ РАСТЯЖЕНИЯ ДРЕВЕСИНЫ И ДЕРЕВЯННЫХ КОНСТРУКЦИЙ ИЗ МЕСТНЫХ ДРЕВЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПОД ДИНАМИЧЕСКИМИ НАГРУЗКАМИ.....	848
Юнусалиев Эльмурод Мухаммадьякубович, Ташпулатов Илхомжон Бахтиёрович	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ И ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ФОНДОВОГО РЫНКА: МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА	854
Евгений Юрьевич Шек	
ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ КЛАСТЕРОВ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО АДАПТАЦИИ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	860
Шодмонов Қобилжон Қахрамон ўғли	
AGRAR IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	870
Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi, Ibrohimova Muazzam Muhammadjon qizi	
XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNESNING EKSPORT SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA BU BORADAGI MUAMMOLAR	873
Raxmatullayev Umarbek Ulug'bekovich	
ДАТЧИКИ ИНТЕРНЕТА ВЕЩЕЙ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДЛЯ МОНИТОРИНГА ТЕПЛИЧНЫХ КОМПЛЕКСОВ	878
Самадов Эльёр Эркинович	
МЕТОДЫ ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ ЭКСКАВАТОРНО-АВТОМОБИЛЬНОГО КОМПЛЕКСА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТИ НА ОТКРЫТЫХ ГОРНЫХ РАБОТАХ	884
Аннакулов Тулкин Жовбекович, Нормонов Шамсиддин Нураддинович	
ПРОГНОЗИРУЮЩЕЕ УПРАВЛЕНИЕ СЛОЖНЫМИ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИМИ ПРОЦЕССАМИ И ПРОИЗВОДСТВАМИ НА ОСНОВЕ НЕЙРОННЫХ СЕТЕЙ	892
Гулямов Шухрат Манапович	

OLIY TA'LIM TASHKILOTI SUBYEKTLARIDA BUDJET MABLAG'LARI BO'YICHA XARAJATLAR HISOBINI YURITISH	896
<i>Xonimqulov Islom Ergash o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATUVCHI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA MODDIY-TEXNIKA RESURLARINI BOSHQARISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	901
<i>Kamoliddinov Ilxomjon Muxammadjonovich</i>	
THE HIDE AND SHADOW ECONOMY IN UZBEKISTAN	905
<i>Koshanov Abdimurat Azat uli, Abdimuratova Altingul Kalbayevna</i>	
SHAHAR AGLOMERATSIYALARI FAOLIYATINI TAHLIL QILISH VA BAHOLASH.....	910
<i>Abdulxakimov Zuxrali Tursunaliyevich</i>	
MOL-MULK SOLIG'I HISOB VA UNI TAKOMILLASHTIRISH	914
<i>Sh.M.Ergashev</i>	
HUDUDLARDA QURILISH OBYEKTLARINI QURILISH MATERIALLARI BILAN TA'MINLASH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	918
<i>Najimov Iskander Perdebayevich</i>	
TOVAR MODDIY ZAXIRALAR AUDITIDA TAHLILY AMALLARNI O'TKAZISH VA ULARNING BOSQICHLARI.....	922
<i>Tajekeev Ziyatdin Kobeytinovich</i>	
МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ ЗАТРАТАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	927
<i>Минутдинова Лилия Тагировна</i>	
МОДЕРНИЗАЦИЯ ОСВЕЩЕНИЯ САЛОНОВ ВАГОНОВ МЕТРОПОЛИТЕНА ПУТЕМ ЗАМЕНЫ ЛАМП НАКАЛИВАНИЯ ЛБ-40 (ЛБ-36) НА СВЕТОДИОДНЫЕ LED-ЛАМПЫ	934
<i>Файзуллаев Асомитдин Аловитдинович, Нематов Эркин Хамраевич, Пирназаров Шохрух Холмурод угли</i>	
HUDUDY BARQAROR O'SISHDA INKLYUZIV IQTISODIY MEKANIZMLARNING ROLI	939
<i>Xamroqulov M.J.</i>	
UZBEKISTAN'S HIGHER EDUCATION SYSTEM STRENGTHENS ITS POSITION ON THE INTERNATIONAL STAGE	944
<i>Umarov Diyor Ravshanovich</i>	
YANGI TAKOMILLASHTIRILGAN PAXTA SEPARATORINI KORXONADA SINOV JARAYONIDAN O'TKAZISH.....	949
<i>Raximov Akbar Xolmurodovich</i>	
KICHIK BIZNESNI MOLIYALASHTIRISHNING OSIYO DAVLATLARI TAJRIBALARI: TAHLILY YONDASHUV	953
<i>Annaklichev Saxi Saparmuxamedovich</i>	
КИНЕТИЧЕСКАЯ АРХИТЕКТУРА НА ПРИМЕРЕ ДИНАМИЧЕСКИХ ФАСАДОВ	958
<i>Хаитов Суннатжон Истамович</i>	
TIJORAT BANKLARIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING AMALIY IMKONIYATLARI.....	963
<i>Ibragimova Shahlo Alimbayevna</i>	

TIJORAT BANKLARIDA MARKETING FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH VA UNING AMALIY IMKONIYATLARI

Ibragimova Shahlo Alimbayevna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

ORCID: 0009-0004-2075-5555

E-mail: sh.ibragimova@tsue.uz

Annotatsiya. Mazkur maqolada tijorat banklarida marketing faoliyatini takomillashtirish masalalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot doirasida bank marketingining zamonaviy yo'nalishlari, mijozlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari hamda raqamli marketing vositalaridan samarali foydalanish imkoniyatlari ochib berilgan. Shuningdek, marketing faoliyatini rivojlantirish orqali tijorat banklarining raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan amaliy taklif va xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banki, bank marketingi, marketing strategiyalari, raqobatbardoshlik, mijozlar, raqamli marketing.

Abstract. This article examines the issues of improving marketing activities in commercial banks from both theoretical and practical perspectives. The study analyzes modern trends in bank marketing, customer-oriented strategies, and the effective use of digital marketing tools. In addition, practical recommendations aimed at increasing the competitiveness of commercial banks through the development of marketing activities are proposed.

Keywords: commercial bank, bank marketing, marketing strategies, competitiveness, customers, digital marketing.

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования маркетинговой деятельности в коммерческих банках с научно-теоретической и практической точек зрения. В рамках исследования проанализированы современные направления банковского маркетинга, клиентоориентированные маркетинговые стратегии, а также возможности эффективного использования инструментов цифрового маркетинга. Кроме того, разработаны практические рекомендации, направленные на повышение конкурентоспособности коммерческих банков за счёт развития маркетинговой деятельности.

Ключевые слова: коммерческий банк, банковский маркетинг, маркетинговые стратегии, конкурентоспособность, клиенты, цифровой маркетинг.

KIRISH

Jahon amaliyotida bank xizmatlari sohasida iste'molchilar bilan munosabatlarni boshqarish hamda mijozlar bilan ishlash bo'yicha yangicha yondashuvlarni ishlab chiqish dolzarb muammolardan biriga aylangan. Jahon moliya bozoriga kirib kelayotgan yangi startaplar va nobank institutlarning soni ortib borishi an'anaviy bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tashkilotlar uchun yangi mijozlarni jalb qilish va mavjud mijozlarni saqlab qolishga qaratilgan samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqishni yanada muhimlashtirmoqda. Mazkur holatlar tijorat banklarida marketing faoliyatini takomillashtirish va ularning raqobatbardoshligini oshirishda mijozga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini shakllantirish bo'yicha ustuvor yo'nalishlarda ilmiy tadqiqotlar olib borishni talab etadi.

O'zbekistonda zamonaviy bank xizmatlarini rivojlantirish asosida tijorat banklarining raqobatbardoshligini oshirish va bank xizmatlarining yangi turlarini joriy etish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bank tizimini isloh qilish jarayonida banklarning barqarorligi va likvidligini ta'minlashning asosiy sharti sifatida raqobatli bozor sharoitida mijozga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqish zarur hisoblanadi. Tijorat banklarining raqobatbardoshligini oshirish, mijozlarning banklarga bo'lgan ishonchini mustahkamlashga qaratilgan marketing tadqiqotlarini olib borish, mavjud muammolar va imkoniyatlarning yetarli darajada o'rganilmaganligi banklarning yuqori raqobatli bozor sharoitida mijozlar ehtiyojlarini to'liq qondirish hamda sof

raqobat muhitida uzoq muddatli daromadlilikni ta'minlashga xizmat qiluvchi strategik yo'nalishlarni belgilashni taqozo etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Tijorat banklarida marketing faoliyatini takomillashtirish va ularning raqobatbardoshligini oshirishda marketing strategiyalaridan foydalanish masalalari bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlarning ayrim nazariy va amaliy jihatlari xorijlik iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlarida keng yoritilgan. Xususan, J.J. Lamben marketingni strategik boshqarish, bozorni segmentatsiyalash va mijozga yo'naltirilgan yondashuvlarning banklar raqobatbardoshligiga ta'sirini asoslab bergan [1]. F. Kotler marketing strategiyalarini ishlab chiqishda mijoz ehtiyojlarini aniqlash, qiymat yaratish va uzoq muddatli munosabatlarni shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratgan bo'lsa, M. Porter tomonidan ishlab chiqilgan raqobat strategiyalari va raqobat ustunliklari konsepsiyasi bank sektorida marketing faoliyatini strategik rejalashtirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi [2]. Shuningdek, E. Dixtel, Mahmud, J. Al Samiday hamda T. Amblerning ilmiy izlanishlarida marketing samaradorligi, xizmatlar marketingi va brend boshqaruvi masalalari chuqur tahlil qilingan [3].

Respublikamizda bank xizmatlari bozorida marketing faoliyatini takomillashtirish va mijozlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini shakllantirish masalalari mahalliy olimlarning ilmiy tadqiqotlarida o'z aksini topgan. Jumladan, A. Bekmurodov, M. Boltaboyev, J. Jalolov, M. Qosimova, Sh. Ergashxodjayeva, U. Sharifxodjayev, O. Ortiqov, Z. Mustafayev hamda D. Allayorova tijorat banklarida marketing faoliyatining samaradorligini oshirish yo'llarini tahlil qilgan [4]. B. Mirzamaydinov bank xizmatlarida marketing samaradorligini baholash masalalarini yoritgan bo'lsa [5], G. Bekmurodova tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion marketing konsepsiyalarini takomillashtirish masalalariga e'tibor qaratgan [6]. N.A. Karabayev tijorat banklari faoliyatini reyting tizimi asosida baholash orqali ularning raqobatbardoshligini oshirish yo'llarini asoslab bergan [7]. M.B. Muminova bank aktiv operatsiyalarini boshqarish strategiyasini takomillashtirish masalalarini tadqiq qilgan [8], M. Abdurahmanova esa bank xizmatlari bozorida marketing faoliyatini rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritgan [9].

Shu bilan birga, sanab o'tilgan olimlarning iqtisodiyot faniga qo'shgan salmoqli hissasiga qaramay, ularning tadqiqotlarida tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda raqamli va innovatsion marketing texnologiyalaridan foydalanish, mijozlarga yangi bank xizmatlarini taklif etishda zamonaviy marketing yondashuvlarini qo'llash, bank xizmatlari ko'rsatishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish hamda yangi xizmat turlarini kengaytirishga qaratilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqishning ayrim o'ziga xos jihatlari yetarli darajada yoritilmagan. Shu sababli, tijorat banklarida marketing faoliyatini takomillashtirish va mijozga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqish bo'yicha ilmiy tadqiqotlar olib borish dolzarb vazifa hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tijorat banklarida marketing faoliyatini takomillashtirish va mijozga yo'naltirilgan marketing strategiyalarining raqobatbardoshlikka ta'sirini aniqlash maqsadida kompleks ilmiy-uslubiy yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik usullar uyg'unlashtirilib, bank marketingi sohasidagi zamonaviy tendensiyalar tizimli tahlil qilindi.

Tadqiqotning nazariy-metodologik asosini bank marketingi, xizmatlar marketingi, innovatsion rivojlanish va raqobatbardoshlik nazariyalariga oid xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari tashkil etadi. Xususan, marketing strategiyalari, mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvlar, raqamli va innovatsion bank xizmatlari bo'yicha ilmiy adabiyotlar chuqur o'rganildi va umumlashtirildi.

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

- tizimli tahlil usuli — tijorat banklarida marketing faoliyatining tarkibiy elementlarini aniqlash va ularning o'zaro bog'liqligini o'rganish uchun;

- taqqoslash usuli — rivojlangan mamlakatlar va O'zbekiston tijorat banklari amaliyotida qo'llanilayotgan marketing strategiyalarini solishtirish maqsadida;

- induksiya va deduksiya usullari — umumiy nazariy xulosalar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun;

- mantiqiy tahlil va sintez — bank marketingida innovatsion yondashuvlarning samaradorligini baholashda;

- statistik va iqtisodiy tahlil usullari — bank xizmatlari bozorining rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda.

Empirik tahlil jarayonida rivojlangan mamlakatlar (AQSh, Buyuk Britaniya, Germaniya, Singapur, Avstraliya va boshqalar) tijorat banklarining ochiq statistik ma'lumotlari, xalqaro moliyaviy tashkilotlar hisobotlari hamda O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki va tijorat banklarining rasmiy axborotlari asos qilib olindi. Shuningdek, bank xizmatlarining turlari, ularning diversifikatsiyasi va raqamli texnologiyalar asosida joriy etilish darajasi bo'yicha ma'lumotlar tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalarini asoslashda jadvallar, guruhlash va grafik tahlil elementlaridan foydalanildi. Olingan ilmiy xulosalar tijorat banklarida marketing faoliyatini takomillashtirish, mijozga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini ishlab chiqish hamda banklarning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bank innovatsiyalaridan foydalanish korxonalar rivojlanishining yangi yo'nalishlarini ochish qobiliyatini oshirishga qaratilgan. Ularning asosiy maqsadi — bank xizmatlari bozorida tobora kuchayib borayotgan raqobatni hisobga olgan holda yangi mijozlarni jalb qilish va mavjud mijozlarni saqlab qolishdir. Bu jarayon asosan taqdim etilayotgan xizmatlar doirasini kengaytirish hamda ularni joriy etish texnologiyalarini takomillashtirishda ifodalanadi.

Mavjud resurslar cheklangan sharoitda innovatsion faoliyat tijorat banklarining ajralmas qismi bo'lgan milliy iqtisodiyotning umumiy raqobatbardoshligini ta'minlovchi eng muhim vositaga aylanib bormoqda. Ushbu holatlar jahon bank biznesi rivojlangan mamlakatlar amaliyotida o'z isbotini topgan. Faoliyat samaradorligini oshirish va tijorat banklarining barqaror rivojlanishini ta'minlashda innovatsiyalar alohida ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda bank bozorida kuzatilayotgan tobora kuchayib borayotgan ichki raqobat sharoitida tijorat banklari uchun yangi va mavjud bank mahsulotlarini takomillashtirishga xizmat qiluvchi qulay vositalarning mavjudligi nihoyatda muhimdir. Natijada banklar erishilgan raqobat pozitsiyalarini saqlab qolish va yanada mustahkamlash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Bank faoliyatining innovatsion xarakterini belgilovchi navbatdagi hal qiluvchi omil bozor ishtirokchilari o'rtasidagi yuqori darajadagi raqobat bo'lib, u banklarni eng yangi texnologiyalardan foydalanishga undaydi. Bir tomondan, innovatsiyalarni amalga oshirish dastlab moliyaviy sarmoyalarni talab qilsa-da, odatda jarayonlarni optimallashtirishga olib keladi va uzoq muddatda tejamkorlikni ta'minlaydi. Boshqa tomondan, jozibador va zamonaviy mahsulot turlarini joriy etish orqali mijozlarni saqlab qolish darajasi oshadi hamda yangi mijozlarni jalb qilish imkoniyati yuzaga keladi. Aynan mijozlar bazasining kengligi yuqori raqobat bosimi sharoitida banklarning rentabelligini belgilovchi hal qiluvchi omillardan biriga aylangan.

Bundan tashqari, banklarning raqobat muhitini tahlil qilishda bozorga tobora samarali kirib kelayotgan startaplar va boshqa texnologik kompaniyalarni ham inobatga olish muhimdir. Bank sektoridan tashqaridagi moliyaviy xizmatlar uchun yaratilgan innovatsion muhit banklarning texnologiyalar bilan tajriba o'tkazishga bo'lgan tayyorligini sezilarli darajada rag'batlantiradi. Masalan, Avstraliya va Singapurda FinTech kompaniyalarining rivojlanishi uchun yaratilgan qulay sharoit banklarning innovatsion faolligiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Ushbu bozorlarda bank sektoridan tashqaridagi moliyaviy yangiliklarni qo'llab-quvvatlovchi tartibga soluvchi mexanizmlar mavjud bo'lib, xususan, tartibga solinadigan "qum muhiti" (regulatory sandbox) konsepsiyasi nazorat ostida maxsus muhit yaratish orqali startap tashkilotlarga yangi yechimlarni sinovdan o'tkazish va ularni amaliyotda tekshirish imkonini beradi.

An'anaviy banklar bozor mexanizmlari va yangi sharoitlarga moslashish zaruratini bir necha bor anglab yetgan. Shu sababli bugungi kunda ular innovatsiyalarni nafaqat ichki resurslar hisobiga faol joriy etmoqda, balki tashqi manbalardan ham foydalanib, texnologik kompaniyalar va startaplar bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'yimoqda. Bundan tashqari, banklar moliyaviy startaplarning rivojlanishini rag'batlantirish maqsadida maxsus investitsiya fondlarini tashkil etish, tezlashtirish (accelerator) va inkubatsiya dasturlarini yo'lga qo'yish bo'yicha ko'plab tashabbuslarni amalga oshirmoqda. Ushbu harakatlar banklarning nafaqat tartibga solishdagi o'zgarishlarga, balki yangi bozor talablariga moslashish qobiliyatini ham yaqqol namoyon etadi. Bunga Polshada yangi yechimlarni sinovdan o'tkazishdan cho'chimaydigan va o'z tajribasi asosida ichki startap bozorini shakllantirishda faol rol o'ynayotgan banklar misol bo'la oladi.

Biroq bank faoliyatida innovatsiyalarni rivojlantirishning muhim shartlaridan biri huquqiy-me'yoriy bazadir. Bank sohasida yangi texnologiyalarni tartibga solish omillari ko'p qirrali bo'lib, avvalo xavfsizlik darajasining yetarli emasligi sababli ayrim texnologiyalardan foydalanishga tizimli cheklovlar mavjud. Bunga dunyoning ayrim hududlarida banklarga bulutli texnologiyalarga asoslangan yechimlardan foydalanishga qo'yilgan cheklovlar misol bo'la oladi. Shu bilan birga, bank innovatsiyalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi tartibga solish choralarini ham uchratish mumkin. Masalan, Buyuk Britaniyada nafaqat moliyaviy startaplarning rivojlanishi, balki neo-banklar yoki challenger banklar (masalan, Starling Bank, Atom Bank va Monzo) faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi qulay ekotizim shakllantirilgan.

Shubhasiz, huquqiy tartibga solish bank bozoridagi innovatsion rivojlanishning eng zaif jihatlaridan biri hisoblanadi, chunki uzoq davom etuvchi qonunchilik jarayonlari texnologiyalar sohasidagi tezkor va dinamik o'zgarishlarga mos kelmaydi. Shu sababli texnologik ishlanmalardan ortda qolayotgan normativ-huquqiy hujjatlar banklar faoliyatidagi eng muhim muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Xorijiy olimlarning ilmiy adabiyotlarini tahlil qilish natijalari rivojlangan mamlakatlar tijorat banklari amaliyotida zamonaviy bank xizmatlari va mahsulotlari keng rivojlanib borayotganini aniqlash imkonini berdi (1-jadval).

1-jadval. Jahon mamlakatlari tijorat banklarida ko'rsatiladigan zamonaviy bank xizmatlari tasnifi

№	Zamonaviy bank xizmatlari	Tavsifi
1	Privat-banking (private banking)	Banklar tomonidan VIP mijozlarga taqdim etiladigan moliyaviy va nomoliyaviy bank xizmatlari majmuasi
2	Internet-banking tizimi	Internet tarmog'i orqali veb-brauzer yordamida amalga oshiriladigan masofaviy bank xizmati turi
3	Bank–mijoz tizimi (PC banking, home banking, telephone banking)	Banklarda mijoz bilan interaktiv va raqamli texnologiyalar asosida amalga oshiriladigan maxsus ishlash usuli bo'lib, bunda mijoz bank bilan doimiy aloqani bank bo'limiga tashrif buyurmasdan amalga oshirishi mumkin
4	Mobil-banking tizimlari (SMS-banking, STK-banking, Java-banking, WAP-banking)	Mijoz tomonidan bank operatsiyalarini mobil aloqa vositalari orqali masofadan turib amalga oshirish imkonini beruvchi xizmatlar

Yuqoridagilar bilan bir qatorda AQSh, Germaniya, Buyuk Britaniya, Kanada, Yaponiya va boshqa rivojlangan mamlakatlarda metall tangalar muomalasi uchun "Penny Arcade" bank avtomatik qurilmalari xizmatlari, pochta bo'limlarining moliyaviy va bank xizmatlari, shuningdek moliyaviy kompaniyalar (uyalar) xizmatlari keng yo'lga qo'yilgan.

O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida hozirda privat-banking amaliyotidan foydalanish bo'yicha yetarli tajribalar mavjud emas. Biroq ushbu tizim xorijiy mamlakatlar banklarida keng qo'llanilayotgan samarali bank xizmatlari turlaridan biri hisoblanadi.

Xorijiy olimlarning aksariyat ilmiy manbalariga e'tibor qaratilsa, yangi bank xizmatlarini joriy etishda asosiy e'tibor masofadan xizmat ko'rsatish texnologiyalarining yangi shakllarini tatbiq etishga qaratilgan tadqiqotlarga qaratilgan. Jumladan, quyidagi xizmatlar keng tarqalgan: online banking, remote banking, direct banking, home banking, Internet-banking, PC-banking, phone-banking, mobile banking, WAP-banking, SMS-banking, GSM-banking.

Bugungi kunda jahon bank tizimida "Bank–mijoz" dasturlari, xalqaro pul o'tkazmalari tizimlari, SWIFT to'lov tizimi, bank plastik kartalari, bankomatlar, terminallar va bank faoliyatini yuritishda qo'llaniladigan boshqa ko'plab texnologiyalar keng foydalanilmoqda.

2-jadval. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida ko'rsatiladigan bank xizmatlari

Bank xizmatlari	Xizmatlarning qisqacha tavsifi
Internet-banking	Mijoz bank bilan o'zaro aloqaga kirishish uchun standart internet-brauzerdan foydalanadi, bu esa internet tarmog'iga ulangan istalgan kompyuter orqali tizimdan foydalanish imkonini beradi
Mobile-banking	Bank kartalari yoki hisobvaraqlarni smartfon va kommunikatorlar orqali onlayn boshqarish xizmati
Phone-banking	Bank hisobvaraqlari va bank kartalariga telefon orqali kirish xizmati
Video-banking	Bank xodimi va mijoz o'rtasidagi videokonferensiya asosidagi interaktiv xizmat
Web-banking	Elektron raqamli imzosiz, soddalashtirilgan internet-banking turi bo'lib, bank kartalari va hisobvaraqlariga veb-brauzer orqali kirish imkonini beradi
WAP-banking	Bank kartalari va hisobvaraqlariga mobil aloqa vositasidagi WAP texnologiyasi orqali kirish imkonini beruvchi xizmat
SMS-banking	SMS xabarlar yordamida bank kartalari va hisobvaraqlarini nazorat qilish xizmati
PC-banking	Oflayn rejimda bank kartalari va hisobvaraqlarini boshqarish xizmati
"Bank–mijoz" dasturi	Bank va uning mijozlari o'rtasidagi masofaviy xizmat ko'rsatishni avtomatlashtiruvchi tizim
SWIFT to'lov tizimi va boshqalar	Xalqaro banklararo telekommunikatsiyalar jamiyati orqali banklar o'rtasida moliyaviy axborot almashish tizimi

Manba: muallif tomonidan Ilhomova E.S. (2017) ma'lumotlari asosida tuzilgan.

2-jadval ma'lumotlariga ko'ra, interaktiv texnologiyalar asosida ko'rsatiladigan bank xizmatlari xilma-xil bo'lib, jahon amaliyotida deyarli barchasidan samarali foydalanilmoqda. Tijorat banklari tomonidan masofaviy xizmat ko'rsatish tizimlarining eng asosiylari "Bank–mijoz" dasturi, internet-banking, SMS-banking va mobil-banking tizimlari hisoblanadi.

Zamonaviy banklar murakkab moliyaviy institutlar sifatida moliyaviy bozor va umuman iqtisodiyotning turli sohalarida faoliyat yuritadi. Shu sababli banklarda yangi xizmatlarni joriy etish va xizmatlar diversifikatsiyasi banklar faoliyatining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Yangi bank mahsulotlari va xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish jahon ilmiy tadqiqotlarida ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan.

Bank xizmatlarini keng miqyosda diversifikatsiya qilish banklarga mavjud mijozlarni saqlab qolish bilan bir qatorda, yangi texnologiyalar hisobiga ularning sonini oshirish imkonini beradi. Haqiqatan ham, banklarni diversifikatsiyaga undovchi bir qator omillar mavjud bo'lib, ularning asosiylaridan biri an'anaviy bank sohasida raqobatning kuchayishi natijasida foiz marjasining pasayib borishidir. Yana bir muhim omil risklarni kamaytirish zaruratidir. Keng diversifikatsiyalashgan moliyaviy tuzilmalar investitsiyalarni turli (shu jumladan nomoliyaviy) tarmoqlarga taqsimlash orqali xavflarni kamaytirish hamda murakkab risklarni boshqarish tizimlarini joriy etish imkoniyatiga ega bo'ladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqorida keltirilgan tahlillar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, rivojlangan mamlakatlar tijorat banklari amaliyotida moliyaviy hamda boshqa turdagi bank xizmatlari bank faoliyatining asosiy va birlamchi yo'nalishini tashkil etadi. Bank mijozlarining ehtiyoj va istaklarini qondirish jarayonida yangi bank xizmatlarini yaratish, mavjud xizmatlarni takomillashtirish hamda ularni joriy etish bo'yicha innovatsion g'oyalar shakllanadi. Aynan mijozga yo'naltirilgan yondashuv bank xizmatlari bozorida raqobatbardoshlikni ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi.

Internet-banking xizmatlarining rivojlanishi yetarli darajada istiqbolli yo'nalishlardan biri bo'lib, bugungi kunda aksariyat tijorat banklari internet orqali mijozlar bilan samarali hamkorlik qilish imkonini beruvchi tizimlarni joriy etmoqda. Mutaxassislarning fikriga ko'ra, bank mijozlarining asosiy qismi global internet tarmog'idan banklar bilan o'zaro aloqada bo'lish vositasi sifatida foydalanmoqda. Internet-bankingning ilk amaliy namunalari AQShda paydo bo'lgan bo'lib, 1995-yilda "Security First Network Bank" dunyodagi birinchi internet-bank sifatida tashkil etilgan.

Masofadan bank xizmatlarini ko'rsatish jarayonini tavsiflashda bir qator muhim omillarni ajratish mumkin. Biroq, ushbu omillar ichida bankning mijoz talablariga tezkor va samarali munosabat bildirish olishi eng muhim mezon hisoblanadi. Mazkur yondashuv asosida masofaviy bank xizmatlari doirasida amalga oshiriladigan operatsiyalarni ikki asosiy toifaga ajratish mumkin: oflayn (off-line) va onlayn (on-line) rejimda bajariladigan operatsiyalar.

Oflayn rejimda bajariladigan operatsiyalarga bankka farmoyishlarni an'anaviy pochta orqali qog'oz shaklida yuborish, elektron raqamli imzo yordamida elektron pochta orqali jo'natish hamda farmoyishlarni faksimil orqali uzatish kiradi. Onlayn rejimda esa mobil-banking tizimlari orqali xizmat ko'rsatish, internet-banking va "bank-mijoz" tizimlari orqali operatsiyalarni amalga oshirish, bankomatlar orqali xizmatlardan foydalanish hamda o'z-o'ziga xizmat ko'rsatuvchi bank shoxobchalari orqali bank operatsiyalarini bajarish imkoniyatlari mavjud.

Bugungi kunda xalqaro moliyaviy-iqtisodiy globallashuv jarayonlari sharoitida O'zbekiston Respublikasida ham banklarning masofadan xizmat ko'rsatishning aynan onlayn shakllari jadal rivojlanib bormoqda. Ushbu jarayon mijozlar uchun bir qator qulayliklarni ta'minlamoqda, jumladan vaqt tejalishi, ortiqcha byurokratik jarayonlarning qisqarishi va qog'ozbozlikning kamayishi kuzatilmoqda. Natijada, masofaviy bank xizmatlarining rivojlanishi tijorat banklari faoliyatining samaradorligini oshirish hamda ularning raqobatbardoshligini mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Lambin, J.-J. (2006). Strategik marketing. Sankt-Peterburg: Nauka. <https://books.google.com/>
2. Kotler, P., Armstrong, G., Saunders, J., & Wong, V. (2008). Marketing asoslari. Sankt-Peterburg: Williams. <https://www.pearson.com/>
3. Porter, M. E. (2005). Raqobat strategiyasi: Tarmoqlar va raqobatchilarni tahlil qilish metodikasi. Moskva: Alpina Business Books. https://books.google.com/books/about/Competitive_Strategy.html
4. Ambler, T. (1999). Amaliy marketing. Sankt-Peterburg: Piter. <https://www.piter.com/>
5. Bandeira, A. A. (2024). Marketing in the banking sector: Strategies, challenges and innovations. International Seven Multidisciplinary Journal, 3(6), 1644–1655. <https://doi.org/10.56238/isevmjv3n6-013>
6. Turki, M. D., & Sabbar, M. (2023). Studying the role of banking marketing in supporting the competitive advantage of the Iraqi banks. International Journal of Professional Business Review, 8(4), 1–17. <https://doi.org/10.26668/businessreview/2023.v8i4.1342>
7. Tang, X., & Zhu, Y. (2024). Enhancing bank marketing strategies with ensemble learning: Empirical analysis. PLoS ONE, 19(1), e0294759. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0294759>
8. Fan, B. (2023). Research on the marketing strategy of banking and retail lending optimization based on internet and big data. SHS Web of Conferences. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202316002018>

9. Allayorova, D. N. (2009). O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari faoliyatida marketing samaradorligi (Iqtisod fanlari nomzodi dissertatsiyasi avtoreferati). Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. <https://tsue.uz/>
10. Mirzamaydinov, B. M. (2008). Bank xizmatida marketing samaradorligi (O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki misolida) (Iqtisod fanlari nomzodi dissertatsiyasi avtoreferati). Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. <https://tsue.uz/>
11. Bekmurodova, G. (2018). Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishning innovatsion marketing konsepsiyasini takomillashtirish (PhD dissertatsiyasi avtoreferati). Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. <https://tsue.uz/>
12. Karabayev, N. A. (2018). Tijorat banklari faoliyatini reyting tizimi asosida baholashni takomillashtirish (PhD dissertatsiyasi avtoreferati). Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. <https://tsue.uz/>
13. Muminova, M. B. (2018). Tijorat banklari aktiv operatsiyalarini boshqarish strategiyasini takomillashtirish (PhD dissertatsiyasi avtoreferati). Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. <https://tsue.uz/>
14. Abdurahmanova, M. M. (2010). Bank xizmatlari bozorida marketing faoliyatini rivojlantirish (Iqtisod fanlari nomzodi dissertatsiyasi avtoreferati). Toshkent: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti. <https://tsue.uz/>
15. World Bank. (2024). Financial consumer protection and banking services. <https://www.worldbank.org/>
16. International Monetary Fund. (2024). Financial sector development and banking systems. <https://www.imf.org/>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100